

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 21.9.2009
KOM(2009) 487 wersja ostateczna

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

Sprawozdanie z postępów w zapewnieniu jakości w szkolnictwie wyższym

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Sprawozdanie z postępów w zapewnieniu jakości w szkolnictwie wyższym

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

1. WPROWADZENIE

Zapewnienie jakości w szkolnictwie wyższym ma zasadnicze znaczenie dla stworzenia spójnego, kompatybilnego i atrakcyjnego europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego (European Higher Education Area – EHEA) zgodnie z celami ogólnoeuropejskiego procesu bolońskiego. W ciągu ostatniej dekady w Europie i na świecie zaobserwowano znaczący wzrost zainteresowania potrzebą zapewnienia jakości w szkolnictwie wyższym. Wraz z postępującą globalizacją, integracją gospodarczą i rosnącą mobilnością w świecie akademickim i zawodowym istnieje coraz większa potrzeba uznawania kwalifikacji poza krajem, w którym zostały one zdobyte. Oferowanie usług edukacyjnych w zakresie szkolnictwa wyższego bez ograniczeń związanych z granicami państwowymi sprawia, że zapewnienie jakości na poziomie ponadpaństwowym staje się coraz ważniejsze. Pojawienie się instytucji „sprzedających” przez internet „dyplomy” wydawane bez konieczności odbycia jakichkolwiek studiów (tzw. degree mills) sprawia, że konieczne jest rozróżnienie między prawdziwym wykształceniem zdobytym za granicą a pozornymi kwalifikacjami. Zapewnienie jakości pomaga w zagwarantowaniu przejrzystości szkolnictwa wyższego i utrzymaniu do niego zaufania. Ma to znaczenie zarówno dla obywateli i pracodawców europejskich, jak również dla studentów i pracowników akademickich z pozostałych kontynentów.

Z myślą o realizacji celów strategii lizbońskiej Komisja Europejska wezwała do unowocześnienia programów nauczania, bardziej skutecznego finansowania szkolnictwa wyższego oraz lepszego nim zarządzania. Komisja podkreśliła znaczenie programu reform w ramach procesu bolońskiego, w tym zapewnienia jakości¹. Parlament Europejski i Rada wydały dwa zalecenia w sprawie upowszechniania jakości w szkolnictwie wyższym. W pierwszym z nich z 1998 r.² wezwano do wsparcia, a w stosowanych przypadkach utworzenia, przejrzystych systemów zapewnienia jakości. W drugim zaleceniu z lutego 2006 r. zajęto się kwestią dalszej europejskiej współpracy w zapewnieniu jakości w szkolnictwie wyższym³.

Celem zalecenia z 2006 r. było zachęcenie instytucji szkolnictwa wyższego (ISW) do wprowadzenia lub opracowania wewnętrznych systemów zapewnienia jakości oraz zachęcenie agencji ds. zapewnienia jakości i akredytacji do stosowania europejskich norm i wytycznych dotyczących zapewnienia jakości⁴ w tej dziedzinie. Przedstawiciele organów krajowych, sektora szkolnictwa wyższego, agencji ds. zapewnienia jakości i akredytacji oraz partnerów społecznych również zostali zaproszeni do utworzenia europejskiego rejestru agencji ds. zapewniania jakości, który pozwoliłby ISW na wybór agencji, która spełnia

¹ COM(2005) 152 wersja ostateczna z 20.4.2005.

² Zalecenie 98/561/WE z dnia 24 września 1998 r. (Dz.U. L 270 z 7.10.1998).

³ Zalecenie 2006/143/WE z dnia 15 lutego 2006 r. (Dz.U. L 64 z 4.3.2006).

⁴ Przyjętych na konferencji ministrów odpowiedzialnych za proces boloński w Bergen w 2005 r., zob. http://www.enqa.eu/pubs_esg.lasso.

odpowiednie wymogi i ma właściwy profil spośród innych agencji znajdujących się w rejestrze. W zaleceniu wezwano również państwa członkowskie do umożliwienia ISW poszukiwania możliwości akredytacji udzielonej przez agencje zarejestrowane poza danym państwem członkowskim, do zachęcania agencji ds. zapewnienia jakości do współpracy w celu budowy wzajemnego zaufania oraz do publicznego dostępu do ocen sporządzonych przez te agencje.

W zaleceniu z 2006 r. poproszono Komisję o:

- (1) *kontynuowanie w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi działań na rzecz wspierania współpracy pomiędzy ISW, agencjami ds. zapewniania jakości i akredytacji, właściwymi instytucjami i innymi organami działającymi na tym polu;*
- (2) *przedstawianie trzyletnich sprawozdań z postępów w opracowywaniu systemów zapewnienia jakości w różnych państwach członkowskich oraz w sprawie współpracy na poziomie europejskim.*

Niniejsze sprawozdanie jest pierwszym sprawozdaniem dotyczącym poczynionych postępów. Przeanalizowano w nim sytuację na poziomie krajowym, europejskim i międzynarodowym oraz przedstawiono sugestie dotyczące dalszego rozwoju.

2. GŁÓWNE POSTĘPY NA POZIOMIE KRAJOWYM

W niniejszej części sprawozdania nakreślono rolę zewnętrznego zapewnienia jakości, obecną sytuację oraz doświadczenia związane ze standardami zapewnienia jakości.

2.1. Rola zewnętrznego zapewnienia jakości

W zaleceniu z 2006 r. przyznano, że główna odpowiedzialność za zapewnienie jakości w szkolnictwie wyższym spoczywa na samych ISW. Wewnętrzne systemy zapewnienia jakości w ISW mają na celu monitorowanie i podnoszenie jakości oraz wypracowanie prawdziwej „kultury jakości”. Niemniej jednak instytucjom tym często brakuje niezależności oraz powszechnej dostępności wymaganej w celu informowania zaangażowanych podmiotów w przejrzysty i odpowiedzialny sposób. Dostarczanie takich informacji jest rolą zewnętrznego zapewnienia jakości, poprzez niezależne agencje ds. zapewnienia jakości; wniosek ten jest głównym elementem zalecenia.

Na zewnętrzne zapewnienie jakości może się składać:

- Ocena (audyt) jakości danej instytucji szkolnictwa wyższego, jej programów i jednostek;
- Porównanie jakości różnych ISW na danym obszarze lub w danej dyscyplinie (benchmarking);
- Zagwarantowanie, że pewne wcześniej określone standardy jakości są spełnione (akredytacja);
- Przyznawanie różnych znaków jakości zwykle zaprojektowanych, aby podkreślać wysoką jakość lub „doskonałość”.

2.2. Zróżnicowana sytuacja w zakresie zapewnienia jakości w Europie

Wiele ISW tworzy na swoje potrzeby „kulturę jakości” oraz wewnętrzne systemy zapewnienia jakości, głównie poprzez współpracę międzyinstytucjonalną, wzajemną pomoc oraz benchmarking⁵. Te pozytywne zmiany powinny być nadal wspierane.

Najbardziej znaczącym postępowaniem w Europie jest pojawienie się nowych agencji oraz sieci ds. zapewnienia jakości. Tendencję taką, która w ostatnich latach upowszechniła się i nabrała tempa, można zaobserwować od czasu opublikowania zalecenia z 1998 r. Obecnie agencje ds. zapewnienia jakości istnieją niemal we wszystkich państwach EHEA, są one jednak bardzo zróżnicowane pod względem wielkości, zakresu, statutu, obszaru działania oraz zdolności w zakresie działań na skalę międzynarodową. Wiele z nich to małe, nowo utworzone agencje, które posiadają jedynie bardzo ograniczone doświadczenie na arenie europejskiej lub międzynarodowej. Z niewielkimi wyjątkami ich pole działania jest ograniczone do terytorium ich kraju (lub regionu); tylko niewielka część z nich działa poza granicami własnego kraju. Większość agencji koncentruje się na ocenie programów, lecz rosnąca liczba angażuje się również w akredytację oraz audyty instytucji⁶.

Sprawozdanie podsumowujące proces boloński za rok 2009⁷ potwierdza, że ISW w większości krajów aktywnie pracują na rzecz ustanowienia spójnych wewnętrznych systemów zapewnienia jakości oraz nad ujednoczeniem ich z procedurami oceny zewnętrznej. Głównym wyzwaniem dla większości krajów jest opracowanie procedur oceny z myślą o mierzeniu efektów uczenia się. W sprawozdaniu podsumowującym zastosowano trzy wskaźniki pomiaru postępów w zapewnieniu jakości:

- *Etap opracowania zewnętrznego zapewnienia jakości:* kraje osiągają najlepsze wyniki, gdy posiadają zewnętrzny system mający zastosowanie wobec wszystkich instytucji zgodnie z europejskimi normami i wytycznymi dotyczącymi zapewnienia jakości.
- *Stopień udziału studentów:* kraje osiągają najlepsze wyniki, gdy studenci uczestniczą w zarządzaniu krajowymi organami zapewnienia jakości, w zewnętrznych przeglądach ISW lub programów, w wewnętrznych procesach zapewnienia jakości oraz w przygotowaniu sprawozdań z samooceny.
- *Poziom zaangażowania międzynarodowego:* kraje osiągają najlepsze wyniki w przypadku zagwarantowania międzynarodowego udziału w ramach zewnętrznego przeglądu instytucji lub programów, w zarządzaniu krajowymi organami zapewnienia jakości oraz w zewnętrznej ocenie krajowych agencji ds. zapewnienia jakości.

Przykłady państw członkowskich, które osiągają dobre wyniki w zakresie tych trzech wskaźników to Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Hiszpania, Irlandia, Niderlandy, Niemcy, Norwegia, Republika Czeska, Szwecja, Węgry oraz Zjednoczone Królestwo.

---

⁵ Trends V, Uniwersytety tworzące EHEA (Universities shaping the EHEA), EUA, 2007.

⁶ Procedury jakości w EHEA i nie tylko - drugie badanie Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Zapewnienia Jakości Kształcenia w Szkolnictwie Wyższym (Quality Procedures in the EHEA and Beyond, 2nd ENQA Survey), ENQA, 2008.

⁷ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Stocktaking_report_2009_FINAL.pdf

Badanie ENQA z 2008 r.⁸ wskazuje, że o ile obszar działania większości agencji ogranicza się do jednego kraju, nie zawsze jest to regułą. W niektórych krajach różne części sektora szkolnictwa wyższego posiadają różne agencje, np. w Niemczech powstał prawdziwy rynek, na którym pod nadzorem rady akredytacyjnej „konkuruje” wiele agencji. Większość agencji ds. zapewnienia jakości jest na etapie zmian spowodowanych procesem bolońskim oraz rozwojem sytuacji na rynku międzynarodowym. Inną ważną zmianą jest rosnące zaangażowanie pozostałych zainteresowanych stron w kwestie dotyczące zapewnienia jakości.

2.3. Doświadczenia w zakresie norm i wytycznych dotyczących zapewnienia jakości

Europejskie normy i wytyczne dotyczące zapewnienia jakości zostały przyjęte w 2005 r. Składają się one z trzech części: zestawu zasad dla ISW dotyczących wewnętrznego systemu zapewnienia jakości, standardów oceny zewnętrznej ISW oraz ich programów przez agencje, standardów stosowanych wobec samych agencji ds. zapewnienia jakości. Są one rozumiane jako wspólny mianownik o pewnym marginesie interpretacji w kontekście różnych krajów, dyscyplin i instytucji.

Świadomość potrzeby zapewnienia standardów w zakresie jakości jest różna w różnych krajach i środowiskach, udało się jednak zdobyć znaczące doświadczenie w ich stosowaniu. Tysiące ludzi (personel akademicki, eksperci, studenci, przedstawiciele świata biznesu oraz różnych grup społecznych) uczestniczyli w procedurze samooceny lub w panelach oceniających oraz brali udział w wywiadach w trakcie wizyt oceniających. Uczestnictwo studentów w zapewnieniu jakości, jeden z głównych wymogów w EHEA, zostało ugruntowane w ostatnich latach, chociaż uczestnictwo to często pozostaje zawężone jedynie do pewnych aspektów procedury⁹. Udział przedstawicieli świata biznesu oraz osób spoza danego kraju różni się często znacząco w ramach wewnętrznego i zewnętrznego zapewnienia jakości i zasadniczo jest większy w panelach oceniających agencji niż w organach podejmujących decyzje.

Definicja standardów zapewnienia jakości ulega ciągłym zmianom. Przykładem może być zorganizowanie przez grupę E4¹⁰ seminariów dotyczących takich kwestii, jak: wykorzystanie efektów uczenia się, związek z ramami kwalifikacji, publikacja sprawozdań dotyczących zapewnienia jakości, uznawanie wcześniejszego wykształcenia, kształcenie ponadnarodowe, umiędzynarodowienie procedur oraz współpraca i ujednolicenie działań z innymi regionami świata.

Standardy oferują dogodne ramy działania, lecz nadal interpretuje się je na różne sposoby w różnych krajach, agencjach i ISW. Są one rozumiane jako wykazy formalnych wymogów, jako kodeks dobrej praktyki zawodowej lub jako nieobowiązkowe wytyczne. Idea, że agencje powinny wykazać się raczej ogólnym przestrzeganiem wytycznych niż spełnić każdy ze standardów, wydaje się uzasadniona, pozostawia to jednak szerokie pole do interpretacji.

---

⁸ Procedury jakości w EHEA i nie tylko - drugie badanie Europejskiego Stowarzyszenia na Rzecz Zapewnienia Jakości Kształcenia w Szkolnictwie Wyższym (Quality Procedures in the EHEA and Beyond – Second ENQA Survey – 2008), ENQA, 2008.

⁹ Proces boloński oczami studentów (Bologna with Student eyes), ESU, 2009.

¹⁰ W jej skład wchodzi Europejskie Stowarzyszenie na Rzecz Zapewnienia Jakości Kształcenia w Szkolnictwie Wyższym (ENQA), Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów (EUA, www.eua.be), Europejski Samorząd Studencki (ESU, www.esib.org) oraz Europejskie Stowarzyszenie Instytucji Szkolnictwa Wyższego (EURASHE, www.eurashe.eu).

Doświadczenie europejskich ISW oraz agencji ds. zapewnienia jakości w zakresie standardów jakości jest nadal w dużej mierze zawężone do „tradycyjnego” szkolnictwa wyższego pierwszego stopnia, chociaż w niektórych krajach położono już pewien nacisk na kształcenie na odległość. Ogólnie rzecz ujmując, edukacja ponadnarodowa we wszystkich jej formach, kształcenie ustawiczne i kwalifikacje zdobywane w ramach uczenia się przez całe życie, krótki cykl kształcenia wyższego, kształcenie na odległość i online pozostały zasadniczo poza zakresem działań związanych z zapewnieniem jakości.

Warto również odnotować, iż pomimo tego, że europejskie normy i wytyczne zostały opracowane w kontekście procesu bolońskiego, nie odnoszą się one do potrzeby spełnienia podstawowych wymagań EHEA (np. tych dotyczących ram kwalifikacji lub stosowania ECTS¹¹) oraz głównych priorytetów (takich jak zdolność do zatrudnienia czy mobilność).

3. GŁÓWNE OSIĄGNIĘCIA NA POZIOMIE EUROPEJSKIM I MIĘDZYNARODOWYM

W niniejszej części sprawozdania przeanalizowano europejskie osiągnięcia w dziedzinie zapewnienia jakości oraz międzynarodowe trendy, które wpływają na postęp w tej dziedzinie.

3.1. Znacząca rozbudowa europejskiej infrastruktury zapewnienia jakości

Rozwój agencji ds. zapewnienia jakości przyczynił się do znaczącego rozwoju sieci zapewnienia jakości. Komisja wspiera Europejskie Stowarzyszenie na Rzecz Zapewnienia Jakości Kształcenia w Szkolnictwie Wyższym (European Association for Quality Assurance – ENQA)¹² utworzone w 2000 r. Stowarzyszenie szybko się rozrasta i obecnie liczy 48 członków z 23 krajów. Grupa E4 przedstawiła projekt europejskich norm i wytycznych dotyczących zapewnienia jakości, który został przyjęty w 2005 r. Grupa ta zorganizowała również seminaria mające na celu zbadanie różnych kluczowych kwestii dotyczących zapewnienia jakości. W ramach grupy działa wiele regionalnych sieci agencji, np. w krajach Europy Środkowej i Wschodniej oraz w krajach nordyckich. Europejskiego Konsorcjum na rzecz Akredytacji (European Consortium for Accreditation – ECA)¹³, w którego skład wchodzi 15 organizacji z 10 krajów, czynnie dąży do wzajemnego uznawania decyzji akredytacyjnych wśród swoich członków.

---

¹¹ Europejski system transferu i akumulacji punktów (European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS).

¹² www.enqa.eu

¹³ www.eaconsortium.net

Sprawdzone rozwiązania

*W ramach konsorcjum agencji akredytacyjnych ECA, budowa zaufania opartego na intensywnej współpracy doprowadziła do pierwszej serii umów dwustronnych dotyczących uznawania decyzji akredytacyjnych oraz do pierwszych eksperymentów dotyczących udostępniania tych decyzji przez internet poprzez finansowaną przez Komisję Europejską bazę danych *Grossroads*¹⁴.*

Europejski rejestr zapewniania jakości (European Quality Assurance Register – EQAR)¹⁵ jest nowym ważnym podmiotem w europejskim systemie zapewniania jakości. Został on ustanowiony przez Grupę E4 jako nowy podmiot prawny w 2008 r., przy wsparciu Komisji, w odpowiedzi na spotkanie ministrów odpowiedzialnych za proces boloński w Londynie w 2007 r. oraz zgodnie z zasadami określonymi w zaleceniu z 2006 r. Rejestr jest otwarty dla agencji działających w ramach EHEA pod warunkiem wykazania zgodności z europejskimi normami i wytycznymi. Istnieje uproszczona procedura przyjmowania pełnych członków ENQA, którzy spełniają już ten warunek. Agencje, które ubiegają się o włączenie do rejestru, mogą również wystąpić o to indywidualnie do EQAR. Decyzje dotyczące przyjęcia podejmowane są przez komitet rejestracyjny, którego członkowie są nominowani przez grupę E4 oraz inne zainteresowane podmioty. Rządy mogą stać się członkami EQAR, ale posiadają jedynie status obserwatora w Komitecie. Dwie pierwsze tury rejestracji z grudnia 2008 r. i kwietnia 2009 r. doprowadziły do przyjęcia do EQAR dziewięciu członków ENQA. Większa liczba kandydatów oczekuje na przyjęcie w niedalekiej przyszłości.

Znaczący postęp w infrastrukturze zapewnienia jakości w Europie trakcie ostatnich kilku lat idzie w parze z zaleceniem z 2006 r. oraz z procesem bolońskim. Niemniej jednak liczba podmiotów zaangażowanych w zapewnienie jakości jest znacząca, a niektóre kwestie mogą wymagać przeglądu w celu zwiększenia przejrzystości całego systemu. Zwłaszcza agencje działające w mniejszych ośrodkach akademickich napotykać na dodatkowe trudności w wypracowaniu wiarygodnego wizerunku poza granicami regionu. Istnieją pewne obawy, że członkostwo agencji w ENQA, a nawet ich rejestracja w EQAR, może nie przynieść koniecznego poziomu wzajemnego zaufania. Takie zaufanie jest natomiast podstawą dla przejrzystości i wiarygodności w ramach EHEA jako całości.

Wraz z wieloma poziomami działania agencji oraz sieci, system może być trudny do zrozumienia i wykorzystania. Podstawowym wymogiem członkostwa zarówno w ENQA, jak i EQAR, jest zgodność z europejskimi normami i wytycznymi. Obie te organizacje mają wiele wspólnych członków, lecz nie wszystkich. Z tego powodu konieczne będą dalsze wysiłki, zanim EHEA wypracuje zrozumiały i przyjazny dla użytkowników system zapewnienia jakości. W wielu przypadkach nadal nie jest jasne, co akredytacja w jednym kraju, nawet przeprowadzana przez zarejestrowaną agencję, oznacza w innym kraju. Nie jest również jasne, jak można zapobiegać nadużyciom takiej akredytacji, np. w przypadku instytucji szkolnictwa wyższego, które działają w wielu krajach, nie oferując w różnych miejscach gwarancji, które doprowadziły do przyznania wstępnej akredytacji. W tej sytuacji pomogłyby lepsze gwarancje, jako że wiarygodność europejskiego systemu zapewnienia jakości może zależeć od najmniej godnej zaufania agencji, zaaprobowanej lub wpisanej do rejestru, oraz od najsłabszej ISW, która otrzymała akredytację od zarejestrowanej agencji.

¹⁴ www.grossroads.eu

¹⁵ www.eqar.eu

Sprawdzone rozwiązania

Łączenie sił: NVAO jest wspólną agencją zapewnienia jakości na terytorium Niderlandów i Flandrii (Belgia). Na obszarach tych mówi się w tym samym języku, lecz systemy szkolnictwa wyższego oraz stopni naukowych są tam zupełnie inne. Wspólna agencja pomaga zwiększyć środki na ocenę oraz wzmocnić wiarygodność znaku jakości NVAO¹⁶.

Większa obiektywność: Austriacka Rada Akredytacyjna korzysta niemal wyłącznie z pracy zagranicznych ekspertów zajmujących się oceną, Austriacy są również w mniejszości w zarządzie. Zwiększa to międzynarodową wiarygodność poprzez wyeliminowanie podejrzeń o to, że ukryte interesy mogą wpływać na decyzje dotyczące akredytacji¹⁷.

3.2. Zapewnienie jakości nadal ma ograniczony wymiar europejski

W zaleceniu z 2006 r. zachęcano państwa członkowskie do umożliwienia ISW poszukiwania możliwości akredytacji (lub innych znaków jakości) wśród agencji zarejestrowanych poza danym państwem członkowskim. Taka sytuacja może mieć miejsce jedynie w przypadku spełnienia pewnych warunków:

- ISW muszą posiadać wystarczającą autonomię, aby móc wystąpić o zagraniczny znak jakości;
- Agencje muszą być w stanie działać poza granicami krajowymi;
- Rządy krajowe i agencje ds. zapewnienia jakości muszą uznawać zarejestrowane agencje pochodzące z pozostałych krajów oraz respektować wyniki ich pracy.

Do tej pory mieliśmy do czynienia jedynie z niewielką liczbą ISW, które wystąpiły o ocenę lub akredytację do agencji zagranicznej, z wyjątkiem przypadków agencji specjalizujących się w określonych dziedzinach oraz pewnych programów kończących się otrzymaniem wspólnego tytułu. Jedynie niewielka liczba rządów zezwoliła zagranicznym zarejestrowanym agencjom na prowadzenie działalności w zakresie zapewnienia jakości (przykładem tutaj są Niderlandy). Uniwersytety w ramach EHEA, które chcą otrzymać znak jakości w danej dziedzinie, nadal zwykle zwracają się do amerykańskich agencji, takich jak ABET¹⁸ lub AACSB¹⁹. Wydaje się jednak, że rośnie liczba agencji, które przygotowują się do świadczenia usług w zakresie zapewnienia jakości poza granicami swego kraju.

Sprawdzone rozwiązania

Uczelnie inżynieryjne i techniczne z różnych krajów otrzymały akredytację Francuskiej Komisji ds. Przyznawania Tytułu Inżyniera (CTI). CTI przeprowadza również wspólne oceny i przyznaje akredytacje wspólnie z innymi agencjami. Uczelnie lub wydziały biznesowe w różnych krajach otrzymały „akredytację” udzieloną przez niemiecką agencję ACQUIN. ISW z Niemiec wykazały zainteresowanie w zakresie audytu jakości oferowanego przez szwajcarską agencję OAQ.

Sukces odniosły dwa znaki jakości stworzone przed 1998 r.: EQUIS w studiach z dziedziny zarządzania²⁰ oraz Instytucjonalny Program Oceny (Institutional Evaluation Programme – IEP)²¹ stworzony przez Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów. Oba te projekty,

¹⁶ www.nvao.net

¹⁷ www.akkreditierungsrat.at

¹⁸ http://www.abet.org/the_basics.shtml

¹⁹ <http://www.aacsb.edu/>

²⁰ <http://www.efmd.org>

²¹ <http://www.eua.be/events/institutional-evaluation-programme/home>

korzystając z prawdziwie międzynarodowych paneli oceniających, oferują raczej podejście instytucjonalne niż w oparciu o program i obecnie są one przedmiotem zainteresowania również poza Europą. Ostatnio rozwinięto również kilka inicjatyw dotyczących poszczególnych przedmiotów w oparciu o sieci tematyczne z dziedziny chemii oraz inżynierii (oba z finansowym wsparciem Komisji) lub są też one w fazie projektowej (np. w dziedzinie edukacji muzycznej).

Sprawdzone rozwiązania

Znak Eurochemistry został zapoczątkowany na poziomie studiów licencjackich, a obecnie istnieje również na poziomie studiów magisterskich i doktoranckich. Jest przyznawany bezpośrednio przez sieć Eurochemistry programom, które spełniają określone standardy²².

Znak EUR-ACE w dziedzinie studiów inżynierskich istnieje na poziomie studiów licencjackich i magisterskich. Standardy te zostały określone na poziomie europejskim, lecz stosuje się je poprzez krajowe agencje ds. zapewnienia jakości, które mają pozwolenia na przyznawanie znaków EUR-ACE wraz z udzieleniem akredytacji krajowej. Do tej pory przyznano już kilkaset znaków, lecz nadal dostępne są one jedynie poprzez siedem agencji krajowych²³.

Niemniej jednak całkowity poziom zapewniania jakości na poziomie transgranicznym jest nadal ograniczony. W związku z powyższym zainteresowane podmioty, zwłaszcza studenci, którzy chcą dokonać świadomego wyboru tego, co i gdzie studiować, nie posiadają wystarczającej ilości informacji.

3.3. Rozwój sytuacji na arenie międzynarodowej: rosnące zaangażowanie na rzecz przejrzystości

W różnych regionach świata powstało kilkanaście nowych agencji ds. zapewnienia jakości. Stawiają one sobie niejednokrotnie za wzór model europejski. Dialog na poziomie światowym dotyczący zapewnienia jakości znacznie się zintensyfikował w ramach międzynarodowej sieci agencji zapewnienia jakości w szkolnictwie wyższym (INQAAHE)²⁴.

Innym znaczącym postępowaniem zarówno na poziomie europejskim, jak i światowym, jest rosnąca liczba międzynarodowych rankingów uniwersytetów. Są one często przedmiotem krytyki w środowisku akademickim z powodu niedoskonałości w zakresie metodyki oraz ich jednostronnego podejścia (np. w związku z tym, że koncentrują się one na osiągnięciach badawczych w naukach ścisłych, a nie przykładają wystarczającego znaczenia do osiągnięć uczelni w takich dziedzinach, jak nauki humanistyczne, społeczne, pedagogika oraz docieranie do lokalnych społeczności). Pomimo tych niedociągnięć rankingi mogą stanowić pożyteczne narzędzie dla porównania różnych ISW i ich programów. Komisja Europejska rozpoczęła ostatnio przygotowywanie studium wykonalności w celu opracowania wielowymiarowego i ujednoliconego podejścia do światowych rankingów uniwersytetów²⁵. Potrzeba rozwoju narzędzi w zakresie przejrzystości w bliskiej współpracy z zainteresowanymi podmiotami została odnotowana na konferencji ministrów odpowiedzialnych za proces boloński w 2009 r.²⁶

²² <http://ectn-assoc.cpe.fr/chemistry-eurolabels/default.htm>

²³ <http://www.enace.eu>

²⁴ <http://www.inqaahe.org>

²⁵ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm

²⁶ Komunikat z konferencji, która miała miejsce w Leuven-Louvain-la-Neuve w kwietniu 2009 r., <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/>

Główne osiągnięcia w zapewnieniu jakości w Europie powinny być postrzegane w świetle powyższych tendencji.

4. WNIOSKI I SUGESTIE DOTYCZĄCE DALSZEGO ROZWOJU ZAPEWNIENIA JAKOŚCI W EUROPIE

W ciągu kilku ostatnich lat europejski system zapewnienia jakości znacząco się rozwinął w odniesieniu do wewnętrznego zapewnienia jakości w europejskich ISW oraz do zewnętrznej oceny i akredytacji instytucji oraz programów²⁷. Powstało wiele nowych agencji i sieci ds. zapewnienia jakości, panuje większa świadomość istnienia europejskich norm i wytycznych dotyczących zapewnienia jakości oraz istnieje rosnąca liczba agencji, które przygotowują się do zapewnienia jakości poza krajem ich pochodzenia. Pomimo tych pozytywnych tendencji, pełne wdrożenie zalecenia z 2006 r. wydaje się wymagać dalszych wysiłków w wielu dziedzinach.

4.1. Spojrzenie na infrastrukturę zapewnienia jakości

Niektóre cechy europejskiej infrastruktury zapewnienia jakości wymagają dalszej dyskusji w celu zagwarantowania większego poziomu zaufania pomiędzy agencjami oraz odpowiedniego poziomu przejrzystości dla użytkowników i społeczeństwa. Agencje ds. zapewnienia jakości są nadal stosunkowo nowym elementem EHEA. Aby zasłużyć na zaufanie zainteresowanych podmiotów będą one musiały udowodnić swoją niezależność i profesjonalizm. Będą one musiały również w większym stopniu przekonać swoich europejskich partnerów, że oferują wystarczający stopień porównywalności, co ma duże znaczenie jako warunek wstępny dla wzajemnego uznawania stopni naukowych oraz dla upowszechniania mobilności studentów.

Komisja jest świadoma ryzyka polegającego na tym, że pojawi się zbyt duża liczba małych agencji. W związku z powyższym na uwagę zasługuje możliwość łączenia się agencji poprzez istniejące europejskie sieci zapewnienia jakości (ENQA, ECA) np. poprzez pogrupowanie agencji w oparciu o ich położenie geograficzne lub język. Agencje powinny również rozważyć możliwość rozszerzenia zakresu swojej działalności w celu opracowania lepszego podejścia do potrzeby uczenia się przez całe życie, kształcenia na odległość, online, zawodowego, ponadnarodowego oraz prywatnego szkolnictwa wyższego.

Wprowadzenie wyraźniejszego rozróżnienia pomiędzy zadaniami ENQA, EQAR oraz Europejskiego Konsorcjum na rzecz Akredytacji (ECA), z większym naciskiem na korzyści płynące z zapewnienia jakości dla użytkowników, może zwiększyć skuteczność europejskiej infrastruktury zapewnienia jakości. Zaoferowanie łatwego dostępu online do ogólnoeuropejskiego wykazu instytucji oraz programów poddanych ocenie mogłoby być przedmiotem priorytetowej dyskusji w ramach EQAR. Eksperyment, jakim jest Qcrossroads, zapoczątkowany przez ECA przy wsparciu Komisji Europejskiej, może stanowić dobry początek dla bazy danych o znacznie większym zasięgu. Ścisła współpraca w ramach sieci NARIC-ENIC²⁸ prawdopodobnie wzmocni potencjał bazy danych, tak aby mogła ona przyczynić się do uznawania kwalifikacji i zwiększyć mobilność.

4.2. Przegląd europejskich norm i wytycznych

Europejskie normy i wytyczne powinny być nadal rozwijane w celu uspołnienienia zapewnienia jakości z postępowaniem w ramach EHEA, co było jednym z elementów zalecenia z 2006 r. Działania te wymagałyby zaangażowania agencji i innych podmiotów działających na polu

---

²⁷ Trends V, op.cit.

²⁸ <http://www.enic-naric.net>

zapewnienia jakości w ramach procesu bolońskiego. Takie działania mogłyby objąć trzy następujące elementy:

- (1) Zgodność z główną strukturą (trzy cykle) jako podstawowy wymóg w zakresie jakości w ramach EHEA. Byłoby to zgodne z europejskimi ramami kwalifikacji (EQF) oraz ramami kwalifikacji EHEA przyjętymi w 2005 r.²⁹. W wytycznych należy wprowadzić wyraźniejsze odniesienie do suplementu do dyplomu oraz ECTS, jako że oba te rozwiązania nie są w pełni wdrożone w większości krajów.
- (2) Na obszarze EHEA standardy jakości objęłyby takie priorytety, jak zdolność do zatrudnienia oraz mobilność (zgodnie z celem określonym dla mobilności w komunikacie z konferencji ministrów odpowiedzialnych za proces boloński z 2009 r.).
- (3) Standardy systemów wewnętrznego zapewnienia jakości w ISW mogą mieć wpływ na inne kluczowe aspekty, takie jak ogólna jakość usług oferowanych studentom³⁰, pomoc przy wyborze kariery/zatrudnienia dla studentów i absolwentów³¹, rozwój zdolności w zakresie zarządzania finansami oraz wdrażanie Europejskiej Karty Naukowca i Kodeksu postępowania w przy rekrutacji pracowników naukowych³².

4.3. Wzmocnienie europejskiego wymiaru zapewnienia jakości

Stworzenie ISW możliwości wyboru spośród zarejestrowanych agencji, co podkreślono w zaleceniu z 2006 r., zależy od powstania znaczącej liczby europejskich znaków jakości. Mogłyby one być przyznawane w szerokich dziedzinach (zamiast w wąskich obszarach specjalizacji zawodowej) przez poszczególne wyspecjalizowane agencje lub razem z ocenami krajowymi w odpowiedniej dziedzinie. Komisja wspiera rozwój inicjatyw tego typu³³.

Krajowe agencje ds. zapewnienia jakości powinny się zachęcać do rozwijania działań poza granicami oraz do starania się, aby ich decyzje były uznawane w pozostałych krajach, np. poprzez porozumienia w sprawie wzajemnego uznawania. ISW mogłyby być zachęcane do korzystania z usług agencji zarejestrowanych za granicą. Może zaistnieć potrzeba sprecyzowania możliwości przenoszenia krajowych akredytacji w ramach EHEA oraz kwestii zapewnienia jakości w transgranicznym szkolnictwie wyższym w ramach EHEA. Biorąc pod uwagę rosnącą wagę wspólnych lub podwójnych programów studiów w Europie, przydatne mogą być przejrzyste zasady w tej dziedzinie, aby unikać potrzeby wielokrotnej akredytacji.

Komisja wspiera rozwój narzędzi w zakresie narzędzi przejrzystości uzupełniających zapewnienie jakości, zwłaszcza tych oferujących możliwości porównania jakości ISW oraz oferowanych przez nie programów. Obejmuje to wyżej wymienione studium wykonalności w sprawie wielowymiarowego, ujednoczonego rankingu uniwersytetów³⁴.

Nawiązywanie kontaktów zagranicznych w ramach EHEA oraz wzrost wiarygodności mogą być upowszechniane poprzez współpracę z innymi regionami w zapewnieniu jakości. Kwestia ta została podkreślona w oświadczeniu wydanym w trakcie pierwszego form dotyczącego działań politycznych w zakresie procesu bolońskiego, które miało miejsce w Louvain-la-

---

²⁹ <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/ql/overarching.asp>

³⁰ Proces boloński oczami studentów (Bologna with Student eyes), ESU, 2009.

³¹ Komunikat z konferencji w Leuven-LLN.

³² http://ec.europa.eu/eracareers/pdf/am509774CEE_EN_E4.pdf

³³ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc910_en.htm

³⁴ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm

Neuve, gdzie zapewnianie jakości wymieniono jako dziedzinę konkretnej współpracy pomiędzy 46 krajami zaangażowanymi w proces boloński i pozostałymi krajami³⁵.

W niniejszym sprawozdaniu Komisja podkreśliła pozytywne zmiany w dziedzinie zapewnienia jakości w szkolnictwie wyższym i przedstawiła sugestie dotyczące dalszych dyskusji i kierunków rozwoju. Komisja pragnie zaprosić wszystkie zainteresowane strony do przeanalizowania niniejszego sprawozdania oraz do realizacji działań zapisanych w zaleceniu z 2006 r. Komisja przedstawi kolejne sprawozdanie z postępu w tej dziedzinie w 2012 r.

---

³⁵ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/forum/Bologna_Policy_Forum_Statement_29April2009.pdf